

ผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคม
และเทคนิคเบี้ยอรรถกร เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)

The Effect of Social Cognitive Behavioral Modification Program and
Using Token Economy Collaborate With Social Reinforcement Program
In improving public mind On Students In Mathayomsuksa 3 at
Seekan (Watthana Uppayum) Secondary School

พรสุดา เปลื้องหน่าย¹ มนัสนันท์ หัตถศักดิ์²

Pornsuda Pluangnai¹ Manasanan Hatthasak²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม
ร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี้ยอรรถกร เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 346 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่ม
ตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้วิธีการจับสลาก 1 ห้องเป็นกลุ่มทดลอง และ 1 ห้องเป็นกลุ่ม
ควบคุมเพื่อให้ประชากรทุกคนมีโอกาสถูกเลือกเท่าๆ กัน นักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 40 คนเข้าร่วมกิจกรรม
11 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) โปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม
ร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี้ยอรรถกร เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ 2) แบบวัดจิตสาธารณะ วิเคราะห์
ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ Parametric Statistics Paired –
Sample t – test และ Parametric Statistics Independent – Sample t – test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภายหลังจากทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะ สูงกว่าก่อน
การทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-Mail: lookwar1989@gmail.com

Major Field Education and Guidance Psychology Faculty of Education Kasetsart University

² (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.) สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(Assistant Professor Dr.) Major Field Educational Psychology and Guidance, Faculty of Education Kasetsart University

2. ภายหลังจากทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมฯ ช่วยให้นักเรียนพัฒนาตนเอง มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีจิตสาธารณะรู้จักใช้ และช่วยดูแลรักษาของส่วนรวม ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยมุ่งเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป

คำสำคัญ: จิตสาธารณะ, การปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม, การเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงพฤติกรรม

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the effect of behavioral modification using social cognitive with social reinforcement and token reinforcement program for enhancing public mind of student in mutthayomsuksa 3at Seekan (Wattanananuppatum) School. The population consisted 346 students of Mutthayomsuksa 3 at Seekan (Wattanananuppatum) School in the second term, Academic Year 2020. The researcher selected 2 times by Simple random sampling without replacement method. The first was a experimental group and the other was a control group. The 40 students in experimental group participated in this program 11 sessions and each session take 60 minutes. Research instruments were 1) Behavioral modification using social cognitive with social reinforcement and token reinforcement program 2) The public mind test assessment. The data were analyze by Mean, Standard Deviation, Parametric Statistics Paired – Sample t – test and Parametric Statistics Independent – Sample t – test. The result found that:

1. The experimental group was higher score of public mind than pretest scores at .01 level of significance.

2. The posttest scores from the Public Mind Test of the experimental group were higher than posttest scores of the control group at .01 level of significance.

3. The experimental group students had a consistent opinion that after they participated in this program that it made them improve themselves, get knowledge, understanding and realize the importance of a public mind, use and look after a public property. accepts responsibility with an opinion for common interest; to be generous to help

others. This resulted in the students being a person with a public mind and contributing to society.

Keyword: Public Mind; Token Reinforcement; Social Reinforcement; Social Cognitive
บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทยเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชากรในสังคม มีค่านิยมที่เปลี่ยนไป แสวงหาปัจจัยภายนอกทั้งสิ่งของ ชื่อเสียงและทรัพย์สิน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น มีสำนึกต่อส่วนรวมลดน้อยลง ส่งผลให้บุคคลเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด การปลูกฝังจิตสำนึกด้านจิตสาธารณะเป็นการแสดงออกถึงการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสิ่งแวดล้อม บุคคลต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม จิตสาธารณะคือคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชนและสังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้นโดยไม่หวังผลตอบแทน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 200) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542: 14) กล่าวได้ว่าจิตสาธารณะเป็นความรับผิดชอบต่อที่เกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิดจิตใจสำนึกตลอดจนคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งอยู่ในจิตใจ และส่งผลมาสู่การกระทำภายนอก ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะเห็นว่าเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนรวมในสังคมเป็นสำคัญ สังคมที่กล่าวถึงเป็นการอยู่ร่วมกันของประชากร ทั้งประเทศ เมือง ชุมชน โรงเรียน และครอบครัว ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงควรพัฒนาและปลูกฝังการมีจิตสาธารณะตั้งแต่ยังเด็ก โดยเริ่มจากครอบครัวและโรงเรียนซึ่งมีความใกล้ชิดและผูกพันกับเด็กและเยาวชนมากที่สุด

โรงเรียนสีกัน (วัฒนานครอุปถัมภ์) จัดทำโครงการความรู้คู่คุณธรรม ตามแนววิถีพุทธจิตอาสา ผู้วิจัยจึงตระหนักเห็นถึงความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีอายุระหว่าง 14-15 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นหรือวัยก่อนวัยรุ่น คือ ลักษณะทางเพศจะปรากฏขึ้นให้เห็น เด็กวัยนี้จะดูทำอะไรแก่งก้างทำ อะไรแล้วขัดเขินไม่เรียบร้อย มีพัฒนาการทางด้านสังคม ที่เด็กชายและเด็กหญิงจะแยกกันเล่น แต่จะเริ่มสนใจซึ่งกันและกันโดยไม่กล้าเปิดเผย สนใจการเล่นหรืออยู่เป็นกลุ่ม จะปฏิบัติตามกฎของกลุ่ม และจะเรียนแบบสมาชิกในกลุ่มไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกาย พูดจาหรือกิริยาท่าทาง เนื่องด้วยวัยนี้มักจะขาดความมั่นใจ และต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม การกระทำและความต้องการจึงมักจะขัดแย้งกับความต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม แต่มักจะขัดแย้งกับความต้องการของพ่อแม่ และผู้ใหญ่เสมอ (Erikson, 1967 อ้างใน นพมาศ อึ้งพระ(ธีรเวคิน), 2551: 83-85) การพัฒนานักเรียนนอกจากด้านวิชาการแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาด้านการตระหนักในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเสียสละ และการเห็นประโยชน์ส่วนรวม สำคัญกว่าส่วนตน โดยเฉพาะการพัฒนาการมีจิตสาธารณะซึ่งมีความสำคัญต่อการเนิ่นชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม

ผลการสำรวจข้อมูลปรากฏว่า เด็กและเยาวชนไทยส่วนใหญ่ยังขาดจิตสาธารณะอยู่มาก นักเรียนส่วนใหญ่แสดงความสนใจและเน้นการเลือกปฏิบัติที่ส่งผลประโยชน์ต่อตนเอง มีความตระหนักในผลที่จะเกิด

ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมน้อยมาก (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546: 106) นอกจากนี้ สุริยเดว ทรีปาตี (2556: 36-43) กล่าวถึงเรื่อง คุณภาพวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียนสายสามัญ และสายอาชีพ พบว่า เด็กไทยอยากเรียนเก่งแต่ขาดจิตสาธารณะ เมินกิจกรรมส่วนรวมทางเห็นศาสนา และชอบโกหก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีผลการเรียนเฉลี่ย 3.00 มากกว่า 90% อยู่กับพ่อแม่และครอบครัว ที่อบอุ่น เด็กถูกล่อลวงจากครอบครัวให้เห็นเรื่องการเรียนเป็นหลักแต่ไม่มีจิตสำนึกสาธารณะ ทำให้เด็กแบ่งเป็น 2 ชั่ว กลุ่มที่เรียนเก่งจะเกาะกลุ่มกัน เด็กที่เรียนไม่เก่งก็พยายามทำพฤติกรรมเสี่ยงเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมของตนเอง การปลูกฝังส่งเสริมหรือพัฒนาให้เด็กไทยมีจิตสำนึกสาธารณะด้วยวิธีการต่างๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสา ดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวมมีการใช้สมบัติของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่า ใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่นเมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ปัญหาที่เกิดการเอาเปรียบคนอื่นจะลดลง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลง และจะนำมาสู่ สังคมที่พัฒนาขึ้น การสร้างจิตสำนึกของคนต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก การปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกาย และพัฒนาการทางจิตใจของเด็กจะเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ได้มาก เพราะในวัยเด็กจะสามารถเห็นความแตกต่างสามารถคิดเปรียบเทียบ คิดแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่ขั้นตอนรู้จักคิดโดยสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงได้ เด็กจะเริ่มสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวแทนการสนใจตนเอง

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านจิตสาธารณะ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรมน้อย เห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวมไม่ค่อยช่วยเหลือและดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อส่วนรมน้อย เช่นการใช้ห้องเรียน เมื่อหมดคาบเรียนแล้วก็จะเดินออกจากห้องเรียนทันทีโดยไม่ช่วยปิดไฟ ปิดพัดลมหรือแอร์ นำปากกาขีดเขียนบนโต๊ะเรียน นำอาหารมาทานในห้องเรียนแล้วไม่ดูแลรักษาความสะอาด ทั้งไว้ใต้ลิ้นชักโต๊ะนักเรียน นำโทรศัพท์มือถือมาเสียบปลั๊กไฟภายในห้องเรียน เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดจิตสำนึกสาธารณะต่อส่วนรวม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลต่อตัวนักเรียนในด้านการอยู่ร่วมกันและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำทฤษฎีปัญญาสังคม มาใช้ในการปรับพฤติกรรมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดรูรา ที่มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ของคนเรานั้นไม่ได้เป็นผลมาจากการที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เขาเป็นอยู่เท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกอีกด้วย โดยอาศัยการเรียนรู้ที่บุคคลสังเกตจากพฤติกรรมของตัวแบบทั้งตัวแบบที่มีชีวิตจริงและตัวแบบที่เป็นสื่อหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้โดยการสังเกตนั้นจะต้องประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ กระบวนการใส่ใจ กระบวนการจำ กระบวนการกระทำ และ กระบวนการจูงใจ การเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcement) โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานที่เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงเนื่องมาจากผลกรรมของพฤติกรรมนั้น ถ้าพฤติกรรมใดได้รับผลกรรมที่เป็นตัวเสริมแรงทางบวกพฤติกรรมนั้นก็จะมีแนวโน้มเกิดขึ้นอีกในอนาคต (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556: 47-57) ทฤษฎีปัญญาสังคมเน้นหลักการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) เกิดจากการที่บุคคลสังเกตการกระทำของผู้อื่นแล้วพยายาม

เลียนแบบพฤติกรรมนั้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางสังคมเราสามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติม พบว่าเทคนิคเบี่ยงพฤติกรรมสามารถใช้เพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยมีหลักการว่าเมื่อทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วจะได้เบี่ยงพฤติกรรมตามจำนวนที่กำหนดไว้ และสามารถนำไปแลกเปลี่ยนตัวเสริมแรงอื่นได้ตามที่ต้องการ สมโภชน์ เอี่ยมสุภากิจ (2556: 199) กล่าวว่าเบี่ยงพฤติกรรม คือการใช้เบี้ย ดาว แด้ม หรือคะแนน ไปแลกเปลี่ยนตัวเสริมแรงอื่นๆ ทำให้เบี่ยงพฤติกรรมมีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงแผ่ขยาย มีประสิทธิภาพสูงในการเป็นตัวเสริมแรงและมีโอกาสที่จะหมดสภาพการเป็นตัวเสริมแรงได้น้อยมาก ตัวอย่างของเบี่ยงพฤติกรรมที่ใช้กันในปัจจุบันนี้ได้แก่ เงิน คุปองแลกของ เป็นต้น เบี่ยงพฤติกรรมนี้เป็นตัวเสริมแรงที่จะมีคุณค่า ต่อเมื่อสามารถนำไปแลกเปลี่ยนตัวเสริมแรงอื่นๆ ได้ ตัวเสริมแรงที่นำไปแลกได้นั้น เรียกว่า ตัวเสริมแรงสนับสนุน (Back up Reinforcer) ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าเบี่ยงพฤติกรรม จัดได้ว่าเป็นตัวเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการปรับพฤติกรรมของบุคคล

เมื่อศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นเรื่องที่สำคัญ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานครอุบลรัตน์) และพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิต เป็นพลเมืองที่ดีในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานครอุบลรัตน์)

สมมติฐานการวิจัย

1. ภายหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง มีการพัฒนาจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะภายหลังสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ
2. ภายหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง มีการพัฒนาจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสีกัน(วัฒนานครอุบลรัตน์) เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 9 ห้อง รวม 346 คน เป็นห้องเรียนที่คละระดับความสามารถจำนวน 8 ห้อง และห้องเรียนพิเศษจำนวน 1 ห้อง
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานครอุบลรัตน์) กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยวิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple

Random Sampling) จากห้องเรียน 9 ห้อง โดยใช้วิธีการจับสลาก 1 ห้องเป็นกลุ่มทดลอง และ 1 ห้องเป็นกลุ่มควบคุมเพื่อให้ประชากรทุกคนมีโอกาสถูกเลือกเท่าๆ กัน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงเบน เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ

3.2 ตัวแปรตาม คือ จิตสาธารณะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการวัดตัวแปรตามก่อนและหลังทดลอง (Pretest – Posttest Control Group Design) ได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดรูรา และทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์มาใช้ในการออกแบบโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงเบน เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงเบน เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) แบ่งการดำเนินกิจกรรมออกเป็น 11 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที โดยดำเนินการสัปดาห์ละ 3 ครั้ง โดยมีกิจกรรม ดังนี้ 1) ปฐมนิเทศ “รู้เขารู้เรา” 2) โทษใครดี 3) เตือนตนเองให้รู้จักใช้ 4) ใช้อย่างไรให้รู้ค่า 5) บุคคลต้นแบบความดี 6) ฉันทู้หน้าที่ เธอก็รู้หน้าที่ 7) รู้หน้าที่ที่มีน้ำใจ 8) ก็มาก่อน 9) รู้หรือไหม 10) ร่วมคิดร่วมแก้ไข 11) ปัจฉินิเทศ องค์ประกอบของกิจกรรมประกอบด้วยความคิดรวบยอด เนื้อหา วัตถุประสงค์ ขั้นตอนของกิจกรรม (ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นสรุป) สื่อประกอบกิจกรรม และการประเมินผล มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความตรงตามเนื้อหาและความสอดคล้องของกิจกรรม ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา มีค่า IOC พบว่า อยู่ระหว่าง .66–1.00

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ชุด ดังนี้

2.1 แบบวัดจิตสาธารณะ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยการปรับมาจากแบบวัดจิตสาธารณะของเจษฎา หนูรุ่ง (2551) มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ใช้เกณฑ์ในการให้คะแนนคือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง และไม่เคยทำ ซึ่งเป็นแบบสถานการณ์ต่างๆ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือมาคัดเลือกข้อคำถามที่มีความสอดคล้องครอบคลุม และปรับข้อความให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะ 3 ด้าน ได้แก่ การใช้ การถือเป็นหน้าที่ และการเคารพสิทธิ มีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .66–1.00 โดยให้นักเรียนกลุ่มที่ไม่ใช่เรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 39 คนตอบแล้ววิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา Cronbach เท่ากับ 0.801

2.2 แบบบันทึกกิจกรรมของนักเรียนเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละครั้ง เป็นแบบบันทึกกิจกรรมของนักเรียนที่มีต่อโปรแกรมฯ เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละครั้ง ลักษณะของแบบบันทึกกิจกรรมมีลักษณะเขียนคำตอบ เพื่อแสดงผลจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรม

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม ร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงเบนพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ และต่อผู้วิจัย ให้นักเรียนประเมินจากประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้ร่วมกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดการทดลองครบทุกกิจกรรม 11 ครั้ง เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโปรแกรมฯ และต่อผู้วิจัย โดยให้นักเรียนประเมินจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ครบทั้ง 11 ครั้ง รวมทั้งให้นักเรียนได้ประเมินผู้วิจัย มีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง .66–1.00

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 9 ห้อง มีนักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 346 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 1 ห้อง โดยใช้วิธีการจับสลาก 1 ห้องเป็นกลุ่มทดลอง และ 1 ห้องเป็นกลุ่มควบคุม เพื่อให้ประชากรทุกคนมีโอกาสถูกเลือกเท่าๆ กัน ซึ่งได้ห้อง 3/2 เป็นกลุ่มทดลอง และ 3/1 เป็นกลุ่มควบคุม

2. ดำเนินการให้นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมทำแบบวัดจิตสาธารณะก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ เพื่อเปรียบเทียบก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ จากนั้นนักเรียนกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมฯ และทำแบบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์เนื้อหา และทราบถึงสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ในแต่ละครั้ง จำนวนทั้งสิ้น 11 ครั้ง โดยแบ่งเป็นสัปดาห์ละ 3 ครั้งๆ ละ 60 นาที และเมื่อสิ้นสุดครบทุกกิจกรรมให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมฯ และต่อผู้วิจัย ให้นักเรียนประเมินจากประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้ร่วมกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดการทดลองครบ 11 ครั้ง

3. ดำเนินการให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดจิตสาธารณะ หลังเข้าร่วมโปรแกรม เพื่อเปรียบเทียบหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะ ได้แก่ สถิติพารามตริก (Parametric Statistics) Paired – Sample t – test และ Independent – Sample t – test

สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดโดยใช้วิธีหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสาธารณะ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)

ผลการวิจัย

ก่อนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบคุณสมบัติและความเท่าเทียมกันของการจัดกระทำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

1. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตสภาวะของของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตสภาวะของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง โดยการทดสอบด้วยสถิติทดสอบที (Independent- Sample t-test)

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเบี่ยงเบน			
		ค่าเฉลี่ย	มาตรฐาน	t	p
กลุ่มทดลอง	40	2.95	0.63		
กลุ่มควบคุม	40	2.97	0.63	.102	.919

จากตารางที่ 1 พบว่า ก่อนการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนจากแบบวัดจิตสภาวะ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 แสดงว่าก่อนการทดลองนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับของการมีจิตสภาวะที่ไม่แตกต่างกัน

ภายหลังการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทดสอบความแตกต่างของคะแนนจิตสภาวะของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อตรวจสอบสมมติฐานของการวิจัย

2. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตสภาวะของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตสภาวะของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบแบบจับคู่ ด้วยสถิติทดสอบที (Paired- Sample t-test)

กลุ่มทดลอง (n=40)	ค่าเบี่ยงเบน		ผลต่างของ คะแนน	มาตรฐาน ผลต่างคะแนน	t	p
	ค่าเฉลี่ย	มาตรฐาน				
ก่อนการทดลอง	2.95	0.63				
หลังการทดลอง	3.72	0.40	0.77	0.49	8.546	.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม ร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสภาวะ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนแบบวัดจิตสภาวะ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะ ของกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะ ของนักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบแบบจับคู่ ด้วยสถิติทดสอบที (Paired- Sample t-test)

กลุ่มควบคุม (n=40)	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ผลต่างของ คะแนน	ค่าเบี่ยงเบน		
				มาตรฐาน	t	p
ก่อนการทดลอง	2.97	0.63				
หลังการทดลอง	3.03	0.63	0.05	0.17	1.832	.077

จากตารางที่ 3 พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม ร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ นักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนแบบวัดจิตสาธารณะ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะ ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังจากทดลอง

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะ ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังจากทดลอง โดยการทดสอบด้วยสถิติทดสอบที (Independent- Sample t-test)

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน		
			มาตรฐาน	t	p
กลุ่มทดลอง	40	3.72	0.40		
กลุ่มควบคุม	40	3.03	0.63	5.991	.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ภายหลังจากทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม ร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะมีคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะ สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงสรุปได้ว่าโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม ร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนกลุ่มทดลองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผลการสรุปข้อมูลจากแบบบันทึกการเรียนรู้และใบงานในการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงเบนพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ เมื่อเสร็จสิ้น การทดลองโปรแกรมฯ แต่ละครั้ง

จากการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งของโปรแกรมฯ พบว่า นักเรียนได้เรียนรู้ มีความเข้าใจ ความหมาย ประโยชน์ และตระหนักเห็นถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนสามารถนำ ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ การใช้ของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด ดูแลรักษา และทะนุถนอม การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตนเองและเปิดโอกาสให้ผู้อื่น สามารถใช้ของส่วนรมนั้น นอกจากนี้การเสริมแรงทางสังคมด้วยการกล่าวชื่นชม ยกย่อง ปรบมือ ยิ้ม ให้การ ยอมรับทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจที่จำทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง รวมไปถึงการใช้เบี่ยง เบนพฤติกรรมหรือสติ๊กเกอร์ที่นำมาใช้ในโปรแกรมฯ เมื่อนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งก็จะได้รับเบี่ยงเบนพฤติกรรม หรือสติ๊กเกอร์ทุกครั้งที่ใช้กิจกรรมเพื่อนำมาแลกรางวัล เมื่อสิ้นสุดโปรแกรมฯ นักเรียนส่วนใหญ่รวบรวมและ มอบเบี่ยงเบนพฤติกรรมหรือสติ๊กเกอร์ เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเงินในการนำไปบริจาคให้แก่องค์กรต่างๆ โดยนักเรียนลง ความเห็นและเป็นผู้เลือกองค์กรเอง ได้แก่ องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย (United Nations Children's Fund) โครงการเด็กดีแคมป์ จิตอาสาพัฒนาสังคม ครั้งที่ 6 มอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียนแก่ โรงเรียนบ้านห้วยปราบ จังหวัดระยอง และนำเงินไปซื้อสิ่งของที่เป็นให้แก่มูลนิธิธรรมรักษ์ วัดพระบาท น้ำพุ จังหวัดลพบุรี จากข้อมูลข้างต้นถือได้ว่าสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้เป็นสิ่งที่สนับสนุนให้โปรแกรมการปรับ พฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงเบนพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันได้พิจารณาประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ จากคะแนนแบบวัดจิต สาธารณะประกอบไปด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมฯ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจาก แบบวัดจิตสาธารณะ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานและนักเรียน กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะ สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จากผลการทดลองดังกล่าวแสดงว่าโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทาง ปัญญาสังคมร่วมกับการ เสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงเบนพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ สามารถพัฒนาให้ นักเรียนมีจิตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายดังต่อไปนี้

ผลการศึกษานี้บ่งชี้ได้ว่าโปรแกรมฯ สามารถพัฒนาจิตสาธารณะได้จริง การสร้างกิจกรรมใน โปรแกรมฯ ผู้วิจัยได้แนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทาง ปัญญา ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงทางปัญญาโดยการเปลี่ยนความคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คือ การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) การสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 กระบวนการ

คือ กระบวนการตั้งใจ (Attention Process) กระบวนการจำ (Retention Process) กระบวนการกระทำ (Production Process) และกระบวนการจูงใจ (Motivational Process) การกำกับตนเอง (Self-Regulation) และการแก้ปัญหา (Problem-Solving) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้การเสริมแรงทางสังคม และการเสริมแรงโดยใช้ เบี้ยอรรถกร มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการมีจิตสาธารณะ (นภาพร ปรีชามารด, 2545: 95; สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต, 2556: 199-201; มนัสนันท์ หัตถศักดิ์, 2564: 138-139) โปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญา สังคมร่วมกับการ เสริมแรงทางสังคมและเบี่ยอรรถกร ช่วยให้นักเรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีความตระหนักถึงความสำคัญ และเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ รวมทั้งการได้ลงมือปฏิบัติ จนทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาการมีจิตสาธารณะ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ นุสสรีย์ คันธิก (2553) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาที่มีต่อการพัฒนา จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ภายหลังจากทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจาก แบบวัดจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรม ทางปัญญาที่มีผลต่อการพัฒนาจิต สาธารณะอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ระเบียบ ดอนศรีชา (2554) ที่ศึกษาการใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้ เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ มีคะแนนเฉลี่ยจิตสาธารณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการ ทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิต สาธารณะ มีคะแนนเฉลี่ยจิต สาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิต สาธารณะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการวิจัยของ พิชชาพัชร อรรถบพ และ มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ (2560: 10-21) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ภายหลังจาก การทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบประเมินพฤติกรรมกล้าแสดงออกภายหลังการทดลองสูงกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1) การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสังเกตจากตัวแบบหรือ กรณีสตัวอย่าง สถานการณ์ รูปภาพ ซึ่งตัวแบบเหล่านี้มีอิทธิพลต่อนักเรียน ส่งเสริมให้เกิดการกระทำ กระตุ้นให้ เกิดแนวคิด และความรู้สึกคล้ายตาม มีผู้นิยมใช้เทคนิคการสังเกตจากตัวแบบในการพัฒนาพฤติกรรมต่างๆ และให้ผลการพัฒนาที่ดีขึ้น เช่น สรวุฒิ พลดี (2559: 142-147) ได้ศึกษาการสร้างเสริมคุณลักษณะจิต สาธารณะด้วยการสอนแบบสร้างองค์ความรู้จากตัวแบบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนมีคะแนน เฉลี่ยคุณลักษณะจิตสาธารณะด้านการช่วยเหลือ ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และการประเมินคุณลักษณะจิต สาธารณะของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแบบสร้างองค์ความรู้ จากตัวแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 มีความสอดคล้องกับ ปนพงษ์ งามมาก (2556: 161-168) ได้ศึกษาเรื่องผลของโปรแกรมการสอนตัว แบบและการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มประชากรมีคะแนนจากแบบวัดจิตสาธารณะภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการ ทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) การกำกับตนเอง (Self-Regulation) ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาการกำกับตนเอง โดยให้นักเรียนได้แบ่งกลุ่มในการทำกิจกรรมโดยแต่ละกลุ่มจะได้รับใบความรู้และร่วมกันทำใบงานผ่าน 3 กระบวนการ คือ กระบวนการสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ และการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง ตามแนวคิดของ Bandura (1989 อ้างใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556: 54) กล่าวว่า การกำกับตนเองเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่สามารถกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเองได้ด้วยผลกรรมที่เขาเป็นผู้กำหนดเอง การกำกับตนเองเป็นสิ่งที่บุคคลควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนา ตรงกับงานวิจัยของ ปวีร์ ม่วงชื่น (2563: 184-196) ได้ศึกษาเรื่องผลการใช้โปรแกรมทางกายภาพตามทฤษฎีการกำกับตนเองที่มีต่อการลดพฤติกรรมติดเกมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมทางกายภาพตามทฤษฎีการกำกับตนเองที่มีต่อการลดพฤติกรรมติดเกมหลังการทดลองของกลุ่มทดลองต่ำกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนพฤติกรรมติดเกมซึ่งประเมินโดยผู้ปกครอง หลังการทดลองของกลุ่มทดลองต่ำกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ัญญาภรณ์ อุทัยรัตน์ (2562: 13-18) ที่ศึกษาเรื่องผลของโปรแกรมการกำกับตนเองต่อทัศนคติการใช้ความรุนแรงและพฤติกรรมควบคุมตนเองในนักเรียนวัยรุ่น หลังสิ้นสุดโปรแกรม กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติการใช้ความรุนแรงต่ำกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) เทคนิคการแก้ปัญหา (Problem-Solving) ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมโดยผ่านเทคนิคการแก้ปัญหา ให้นักเรียนได้ทำงานกลุ่มใช้กระบวนการในการแก้ไขปัญหาตามแนวคิดของ D'Zurilla & Goldfried (1984 อ้างใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556: 321-323) ได้แบ่งกระบวนการในการแก้ปัญหา ออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนนักถึงปัญหา 2) ขั้นตอนกำหนดปัญหาและขอบเขตของปัญหา 3) ขั้นตอนทางเลือกในการแก้ปัญหา 4) ขั้นตอนตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหา และ 5) ขั้นตอนตรวจสอบความถูกต้องในการเลือก จากกระบวนการแก้ปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้ฝึกให้นักเรียนได้ ช่วยกันระดมความคิดถึงสาเหตุของปัญหา ร่วมกันกำหนดปัญหามองถึงสาเหตุของปัญหาแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุมาจากสิ่งใด พร้อมทั้งร่วมกันหาแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย เลือกวิธีที่ดีและเหมาะสมที่สุดมาใช้ในการแก้ไขปัญหา นักเรียนสามารถกลับไปทบทวนวิธีการแก้ปัญหาได้เมื่อเห็นว่าวิธีก่อนหน้าที่เลือกไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของนักเรียนเกี่ยวกับโปรแกรมฯ เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง คือ “...รู้วิธีในการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม ไม่ใช้อารมณ์...” ผลของการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร พงษ์ไฉดา (2557: ๖) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการแก้ปัญหอนาคร่วมกับแผนผังความคิด ผลการวิจัย พบว่า ผลการเรียนรู้เรื่องมนุษย์กับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการแก้ปัญหอนาคร่วมกับแผนผังความคิดสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในระหว่างการทำกิจกรรมทดลองผู้วิจัยได้เสริมแรงทางสังคมทันทีที่นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก รวมไปถึงมีความกระตือรือร้น

ให้การทำกิจกรรมมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังนำการเสริมแรงโดยใช้เบี้ยอรรถหรือสติ๊กเกอร์มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้ง เพื่อให้นักเรียนได้สนุกและมีเป้าหมายในการสะสมสติ๊กเกอร์ เพื่อนำมาแลกรางวัลหรือนำไปบริจาค ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของนักเรียนเกี่ยวกับโปรแกรมฯ เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง คือ “...มีความภาคภูมิใจ ได้เรียนรู้การเสียสละไม่เห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันผู้อื่น ได้ทำบุญให้แก่ผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าเรา...” จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่านักเรียนมีความคาดหวังที่จะได้รับการเสริมแรงจากผู้วิจัยค่อนข้างมาก รวมไปถึงการแสดงออกถึงความดีใจเมื่อได้รับเบี้ยอรรถหรือสติ๊กเกอร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรวิกา โสรัจจะวงศ์ และ มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ (2563: 178-188) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถและการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนมีคะแนนจากแบบสังเกตจิตสาธารณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากการศึกษาผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี้ยอรรถ เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ แสดงให้เห็นว่าสามารถพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนให้มีสูงขึ้นได้ ซึ่งการนำโปรแกรมฯ ไปใช้อาจปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงช่วงวัย และข้อจำกัดต่างๆ เช่น ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม สถานที่ เนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การจัดกลุ่มย่อยของนักเรียนมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมในกิจกรรมแต่ละครั้ง อาจจะมีการแบ่งกลุ่มย่อยที่มากขึ้น และใช้สถานที่ที่มีความโปร่งสามารถระบายอากาศได้ดี

1.2 แนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมที่นำมาใช้ในโปรแกรมฯ นั้น พบว่า การสังเกตตัวแบบ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ มีแรงจูงใจ เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การมีจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้น โดยเลือกตัวแบบที่เหมาะสม

1.3 การเสริมแรงทางสังคม และการเสริมแรงโดยใช้เบี้ยอรรถ ที่นำมาใช้ในโปรแกรมฯ พบว่า การเสริมแรงทางสังคม อาทิ ด้วยการพูดคุยชมเชย การให้ความสนใจ การยิ้ม การแตะตามร่างกาย ทำให้นักเรียนเกิดกำลังใจและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนการเสริมแรงโดยใช้เบี้ยอรรถ ต้องสร้างตัวเสริมแรงที่สามารถนำไปแลกได้มากกว่า 1 อย่าง โดยเลือกตัวเสริมแรงที่นักเรียนสนใจสามารถนำมาแลกเพื่อตนเอง และตัวเสริมแรงที่นักเรียนนำมาแลกเพื่อสังคม ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามผลหลังเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคม ร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงเบนพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นระยะ เพื่อดูความคงทนของพฤติกรรม และพัฒนาการการมีจิตสาธารณะของนักเรียน

2.2 ควรมีการสร้างรูปแบบกิจกรรมในโปรแกรมฯ ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ร่วมกัน การจัดบอร์ดให้ความรู้ การเก็บขยะบริเวณโรงเรียน เป็นต้น

2.3 ควรนำโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสังคมร่วมกับการเสริมแรงทางสังคมและเบี่ยงเบนพฤติกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ที่มีบริบทแตกต่างจากการทดลองในครั้งนี้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.**

กรุงเทพมหานคร : ชุมชน สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรวิภา โสรัจจะวงศ์ และ มนัสนันท์ หัตถศักดิ์. (2563). ผลของโปรแกรมการเสริมแรงด้วยเบี่ยงเบนพฤติกรรมและการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดธรรมมาภิรัตาราม กรุงเทพมหานคร. **วารสารการวัดผลการศึกษา.** 37 (102): 178-188.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์.**

กรุงเทพฯ :

สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

เจษฎา หนูรุ่ง. (2551). **ปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตในสังกัด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธัญญาภรณ์ อุปมัยรัตน์. (2562). ผลของโปรแกรมการกำกับตนเองต่อทัศนคติการใช้ความรุนแรงและพฤติกรรมควบคุมตนเองในนักเรียนวัยรุ่น. **วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต.** 33 (2): 13-18.

นพมาศ อึ้งพระ (ธีระเวคิน). (2551). **ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นภาพร ปรีชามารถ. (2545). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาจิตวิทยาการปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- นุสสรีย์ คันธิก. (2553). ผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญาที่มีต่อการพัฒนาจิต
สาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยนนทบุรี.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปนพงษ์ งามมาก. (2556). ผลของโปรแกรมการเสนอตัวแบบและการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อการ
พัฒนาจิตสาธารณะของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านแสงพันธ์ จังหวัด
สุรินทร์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 2 (3), 161-168
- ปวีร์ ม่วงชื่น. (2563). ผลการใช้โปรแกรมทางกายภาพตามทฤษฎีการกำกับตนเองที่มีต่อการลดพฤติกรรม
ติดเกมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 48 (3):
184-196.
- พิชชาพัชร อรรถบพ และ มนัสนันท์ หัตถศักดิ์. (2560). ผลของโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทาง
ปัญญาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิเชียร
กลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 3 (2):
10-21.
- มนัสนันท์ หัตถศักดิ์. (2564). การปรับพฤติกรรม: แนวคิดสู่การประยุกต์ใช้และวิจัย. นนทบุรี: ซีเอที.
โซลูชั่น.
- ระเวียง ดอนศรีชา. (2554). การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
4. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 5 (4), 119-129
- ศศิธร พงษ์โสภา. (2557). การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการแก้ปัญหาอนาคตร่วมกับแผนผังความคิด.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาจิต. (2556). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรารุณี พลดี. (2559). การสร้างเสริมคุณลักษณะจิตสาธารณะด้วยการสอนแบบสร้างองค์ความรู้จากตัว
แบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 10 (2): 143-147.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2542). วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ.
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2556). ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย. วารสารกุมารเวชศาสตร์. 52 (1): 36-43.